

Лебедєва Ю.В.

викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРАВО НА ДОНОРСТВО РЕПРОДУКТИВНИХ КЛІТИН ЯК РЕПРОДУКТИВНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

Розвиток науки і практики призвели до появи нових суспільних відносин пов'язаних з реалізацією людиною свого права на донорство репродуктивних клітин. Наведене право є невід'ємним репродуктивним правом людини, що визнане міжнародним і національним законодавством і підлягає захисту Європейським судом з прав людини. Донорство (донація) репродуктивних клітин становить процедуру добровільного надання особою власних репродуктивних клітин для використання при

лікуванні безпліддя інших осіб шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій [1].

Важливо, що в положеннях Європейської конвенції з прав людини прямо не згадуються ані репродуктивні права, ані право особи на донорство репродуктивних клітин. Проте, порушення останнього пов'язане насамперед з правом на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8 ЄКПЛ). Окрім того, залежно від обставин справи порушення можуть також стосуватися права на життя (ст. 2 ЄКПЛ) та заборони дискримінації (ст. 14 ЄКПЛ) [2].

Згідно з положеннями Конвенції, право на донорство репродуктивних клітин є складовою репродуктивного права особи і пов'язане зі статтею 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя), яка застосовна з її аспекту «приватного життя», оскільки репродуктивні клітини людини містять її генетичний матеріал і, відповідно, становлять складову фізичної особи [3]. У зв'язку з положеннями Конвенції, Страсбурзьким судом наголошується на необхідності надання значного простору для маневру або так званого «широкого простору розсуду» щодо регламентації досліджуваних прав, що підтверджується відсутністю європейського сталого консенсусу та міжнародних актів у цій сфері. Важливим також є те, що встановлення моменту початку людського життя є спірним і підлягає врегулюванню національним законодавством кожної держави окремо [4].

Що стосується права власності на репродуктивні клітини особи, то стаття 1 (захист власності) Протоколу № 1 до ЄКПЛ вважається такою, що не може застосовуватися до досліджуваних правовідносин, оскільки людські клітини не можуть бути зведені до «майна» у розумінні забезпечення права особи на донорство репродуктивних клітин [3].

Окрім того, Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово зазначав, що консенсус по забезпеченню права донорства репродуктивних клітин, тільки-но почав проявлятися і не ґрунтується на усталених правових принципах. Страсбурзький суд з обережністю підходить до вирішення цього питання, і підкреслює, що швидкий науковий та юридичний прогрес у сфері допоміжних репродуктивних технологій заслуговує на пильну увагу з боку держав-учасниць [3; 4].

Доцільно зазначити, що Європейською комісією було сформовано принципи, яких рекомендовано дотримуватися при забезпеченні реалізації особою свого права на донорство репродуктивних клітин. Зокрема, забезпечення конфіденційності має передбачати заходи, що забезпечують таємність всіх даних, включаючи генетичну інформацію, аби донор і

реципієнт більше не могли бути ідентифіковані. Анонімність регламентує заходи, що регулюють розкриття особистості донора. Передбачається, що донор за законом повинен залишатися анонімним, або, навпаки, повинен відмовитися від своєї анонімності. Окрему увагу приділено заходам, що запобігають торгівлі репродуктивними клітинами [5].

Разом з тим слід констатувати, що правове регулювання зазначених суспільних відносин як в Україні, так і в усьому світі не відповідає рівню розвитку науки і практики, відрізняється безсистемністю та внутрішньою суперечливістю. Зокрема, в Україні наразі відсутні не тільки спеціальний закон, що регулює використання та зберігання репродуктивних клітин, а й принципова концепція законодавця з цього приводу. Єдиним нормативним актом, який регламентує право особи на донорство репродуктивних клітин, є наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 р. № 787 [6].

З огляду на викладене, варто зазначити, що відносини у сфері реалізації особою її права на донорство репродуктивних клітин доцільно врегулювати в Україні спеціальним законом з урахуванням положень Конвенції та міжнародних рекомендацій у цій сфері. Останнє надасть можливість особі реалізовувати свої репродуктивні права у повній мірі та забезпечить їх належним захистом з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Report on the Regulation of Reproductive Cell Donation in the European Union. Health & Consumer Protection Directorate-General.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Parrillo v. Italy of European Court of Human Rights. no. application no. 46470/11, 27.08.2015. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22%3A%5B%5D%7D>:[«003-5156393-6373024»]%7D
4. S.H. and Others v. Austria of European Court of Human Rights. no. application no. 57813/00, 03.11.2011. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%5D%7D>:[%22002-309%22]
5. Report on the Regulation of Reproductive Cell Donation in the European Union. Directorate C – Public Health and Risk Assessment. European Commission.
6. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>